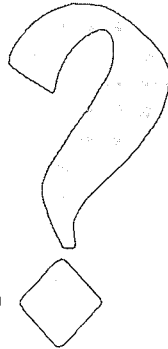

הערכת חניכים כיצד

סא"ל עמוס גלבע

אחידה ומובנת במתן הציונים וההערכות. רשימה זו נועדה לחשוף את הבעיות העיקריות הנובעות מחוסר שיטה מדעית להערכת חניכים ולמתן-ציונים, ולהצביע על דרך להערכה, שפותחה בפנימיה הצבאית בתל-אביב ופועלת בהצלחה.

בסיום קורסים שונים בצה"ל נשמעות פעמים רבות טענות של חניכים: "קיבלתי ציון נמוך מכפי שהגיע לי", או "לא ניתן משקל מתאים לעבודות שהגשתי" וכיוצא באלה. לרוב אין טענות אלה נבדקות, כי לא תמיד ניתן להצביע על שיטה

הסבר שיטת ההערכה ומילוי הגיליון

תכונות אישיות

ההערכה נעשית בשיטה בה דנים בנפרד על כל תכונה של החניך, על-ידי כל צוות המדריכים. בדיון מסתמכים על מגע בלתי-אמצעי לפי ציוני דף המעקב ולפי אירועים המופיעים בתיק האישי של החניך. הציון נקבע על-פי דעת רוב המפקדים.

לימודים צבאיים

הציון ניתן על סמך הישגיו של החניך בתחום העיוני בהסתמך על מבחנים, על השתתפות בשיעורים ועל הערכת עבודות. הציון הוא ממוצע של כלל הציונים המצטברים תוך מתן משקל יתר לעבודה בהיקף של חיבור סמינרי.

אימונים צבאיים

הציון מסתמך על פעילויות של החניך כגון: אימוני שדה, ניווטים, מטווחים ותפעול נשק. גם כאן הציון הוא ממוצע הציונים שניתנו על-ידי מפקדים שונים במקצועות צבאיים.

כושר גופני

הציון מתבסס על בוחן אובייקטיבי של כושר גופני. לכל חניך טבלת הישגים בכושר גופני המאפשרת לו לשפר את הישגיו על-ידי עבודה עצמית בסיוע "כרטיס כושר" (דוגמה של טבלת הישגים — ראה מוספים מס' 2, 3).

סולם הציונים קבוע מראש ולרוב נותן פיזור הישגים נורמלי של החניכים. הקבוצה האחרת מתבססת על הערכה איכותית. בקבוצה זו נכללים מרכיבים כגון: משמעת, אחריות, הנעה ויחסי חברות.

כיצד ניתן להקטין את ההשפעה הסובייקטיבית על המדריך במתן הציון כדי להגיע להערכה מדויקת יותר?

- הפיכת ההתרשמות האיכותית לציון כמותי עם טווח פיזור גדול;
- הסתכלות על החניך וניתוח כל תכונה מתכונותיו בנפרד;
- הסתכלות כוללת על החניך (גישה אינטגרלית);
- חוות-דעת של מספר מפקדים ומדריכים על-ידי שאלון סוציומטרי;
- התחשבות בדעת חניכים על-ידי שאלון סוציומטרי².

כלי-עזר לריכוז החומר הוא "גליון חוות-דעת תקופתית" (טבלה מס' 1) המרכז בתוכו את כל הציונים של החניך וההערכות עליו בפרק הזמן הנדון³.

2. הערכת חניכים על תכונות אישיות של חברים לקבוצה הוכחה במחקרים רבים כ"תקפה ביותר.

3. שיטת מילוי הגיליון, אשר תוסבר להלן, פותחה בפנימיה הצבאית בתל-אביב במגמה להקטין, ככל האפשר, השפעות סובייקטיביות על המדריכים ולהגביר את אמצעי ההערכה האובייקטיביים.

העדר שיטת הערכה ומשמעויותיה

ואלה המגבלות של העדר שיטה:

- הסתמכות יתר על התרשמות כללית מן החניך כמרכיב עיקרי של ההערכה, תוך מתן אשראי גדול יותר לחניכים מיחידות נבחרות. זהו "אפקט ההילה".
- מיעוט השימוש במכשירי מדידה אובייקטיביים בהערכת חניכים.
- ה"משקל הסגולי" של הפעילויות השונות — מה עיקר ומה טפל — אינו מובהר לחניך במשך הקורס וגם לא אחר סיומו.
- חוסר מרווח נורמלי של ציונים;
- כתוצאה מכך קטן מאוד הפער בין הציון הגבוה ביותר לנמוך ביותר¹.
- תלותו של החניך במדריכו האישי, בעיקר באשר לציון, והתחשבות מועטת בחוות-הדעת של מדריכים אחרים או של חניכים.

המימד התיאורטי של הערכת חניכים

הערכת חניכים נעשית בשתי קבוצות של אמות-מידה: האחת מתבססת על הערכה כמותית הניתנת למדידה, ללא קושי, במבחני כושר גופני, במבחנים עיוניים בשיטה אמריקנית וכיוצא באלה. הציונים הם אובייקטיביים ואינם מושפעים מהתרשמות המדריך.

1. במחזור פו"מ אותו סיימתי היה הציון הגבוה ב+ ואילו הנמוך ביותר היה ב-, דהיינו מרווח ציונים מצומצם ובלתי-מצוי אותי ביחס לאוכלוסיה רגילה.

טבלה מס. 1

שם החניך							גיליון חוות-דעת תקופתית*
נ [4]	ד [5]	ג [6]	בג [7]	ב [8]	אב [9]	א [10]	1. תכונות אישיות**
•	•	•	•	•	•	•	א. מנהיגות
•	•	•	•	•	•	•	ב. תפיסה והבנה כללית
•	•	•	•	•	•	•	ג. יחסי חברות
•	•	•	•	•	•	•	ד. יוזמה ואחריות
•	•	•	•	•	•	•	ה. סדר ומשמעת
•	•	•	•	•	•	•	2. לימודים צבאיים
•	•	•	•	•	•	•	3. אינטונים צבאיים
•	•	•	•	•	•	•	4. כושר גופני
•	•	•	•	•	•	•	5. הערכת מפקדים וחונכים
•	•	•	•	•	•	•	6. הערכת חניכים
•	•	•	•	•	•	•	7. בצבאיות - 7.8 ציון מסכם

הערות המ"פ: החניך רואיין בתאריך _____

סיכום מפקד הפנימיה _____

* רישום חתך הציונים בגיליון מאפשר ניתוח המצב בראיון אישי בו מוצג הגיליון לחניך, המכיר את שיטת ההערכה.

** הציונים הם מעוגלים.

הערכת מפקדים וחונכים

בניגוד לשיטת ההערכה של תכונות אישיות, כאן הגישה היא אינטגרלית — הסתכלות על כלל תכונותיו האישיות של החניך. כל אחד בסגל ההדרכה ממלא דף סוציומטרי, בו הוא משבץ כל אחד מן החניכים. לאחר זאת עורכים ממוצע של התוצאות השונות והציון המתקבל נותן את מקומו של החניך. בדרך זו משולבים הערכה אישית של כל מדריך וחוות'דעת על החניך על-ידי מספר אנשים. ממוצע התוצאות נותן את הציון הקרוב ביותר למצב האובייקטיבי (דף הערכה סוציו-מטרית — ראה מוסף מס' 3).

הערכת חניכים

דין הערכה סוציומטרית זו כדין הערכת מפקדים וחונכים מבחינת השיטה ודרך הביצוע. השתתפות החניכים כגורם בהערכת חבריהם נותנת לה יתר תוקף.

ציון מסכם בצבאויות

אנו נוהגים לערוך ממוצע של כלל הציונים ללא שקלול. הניסיון הוכיח כי קיימת התפלגות נורמלית או קרובה לזו בפלוגות השונות. גם מיקומם של החניכים בדירוג הציונים זהה במידה רבה לראייה הכוללת של מפקדים ושל חניכים כאחד.

הערות והמלצות

בסיום כל שליש מראיין מפקד הפלוגה כל חניך ורושם את חוות'דעתו. בראיון זה הוא משוחח עם החניך ומכוונו לשפר את הישגיו בתחומים בהם הוא חלש.

סיכום

- נסיונו הוכיח כי השימוש במכשירי מדידה בהם מתורגמים נתונים איכותיים ל"כמותיים" הוא אמצעי יעיל לקביעת אמת' מידה אחידה של כל החניכים. פשטות בעי' בוד החומר מאפשרת הערכה מהירה של החניכים בסיום כל שליש ושנה.
- הצגה גרפית של ההישגים והאפשרות לנתח יחד עם החניך את הציונים השונים מאפשרות לחניך להבין ולהכיר את מצבו האמיתי, ולדרבנו לשפר את ציוניו.
- התפלגות הציונים של החניכים בכל פלוגה (מוסף מס' 4) היא נורמלית.

אשמח לשמוע תגובות על רשימה זו.

מוסף מס' 1

טבלת השגים בכושר גופני

מס' סדר	המקצוע	1 נקודה	2 נקודות	9 נקודות	10 נקודות
1	ריצת 100 מטר (בשניות)	15.1-15.4	14.8-15	12.7-12.9	מתחת ל-12.6
2	עלית און מתח (פעמים)	2-3	4-5	19-21	22 ומעלה
3	קפיצה למרחק מהמקום (בס"מ)	160-169	170-179	240-249	250 ומעלה
4	פשיטת מרפקים (פעמים)	20-22	23-25	45-47	48 ומעלה
5	הרמת גו משכיבה לישיבה (פעמים)	45-50	51-55	85-90	91 ומעלה
6	ריצת 1500 מ' (בדקות)	6.20-6.13	6.03-5.55	5.09-5.01	מתחת ל-5.00

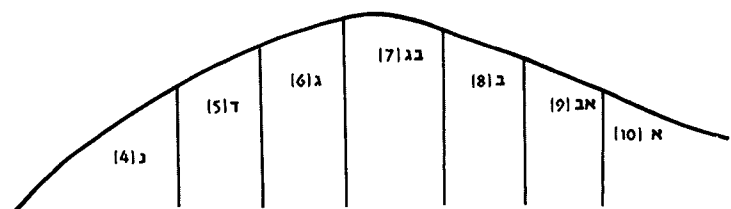
מוסף מס' 2

ציונים בכושר גופני

הכיתה	מצוין — א	טוב — אב	טוב — ב	כמעט טוב — בג	מספיק — ג	מספיק — ד	בלתי-מספיק — נ
חמישית	50-60	44-49	38-43	32-37	26-31	20-25	19 ומטה
שישית	50-60	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל
שביעית	55-60	45-48	43-48	37-42	31-36	25-30	24 ומטה
שמינית	55-60	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל	כנ"ל

מוסף מס' 3

דף הערכה סוציומטרית

שבץ את חניכי הפלוגה במקום הנראה לך כמתאים, כפי שכל אחד מצטייר כאדם, כחבר וכקצין לעתיד.

מוסף מס' 4

התפלגות ציונים שליש ג' — שנת הלימודים תשל"א

הכיתה	מס' החניכים	א	אב	ב	בג	ג	ד	נ
חמישית	69	—	5	10	24	18	9	3
שישית	47	1	3	7	20	11	4	1
שביעית	42	—	5	13	16	4	4	—
שמינית	27	—	4	5	9	6	3	—